

ਵਿਜੇਂਦਰ ਜੈਨ ਸੀ. ਸੀਜੇ ਅਤੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਜੇ.

ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੋਸ਼ਨ 'ਤੇ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

2007 ਦਾ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 13281

15 ਫਰਵਰੀ, 2008

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਅਨੁਛੇਦ 21 ਅਤੇ 226 - ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ - ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਹਥਕੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਕ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ - ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ - ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ - ਜੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ - ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜ ਨੇ ਗਲਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਸ.ਪੀ.(ਡੀ) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਪੁਆਇੰਟਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਡੀਡਿਆਂ, ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਪਟਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਹਥਕੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਕ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ. ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ, ਡੀਡਿਆਂ ਅਤੇ ਪਟਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਹਸਪਤਾਲ, ਇੱਕ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਲਈ, ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਅੱਗੋਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਕਰਾਈਮ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ

ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 19 ਫਰਵਰੀ, 2008 ਨੂੰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਏਗਾ।

(ਪਰਾ 13)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। . ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਬੋਝ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 14)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਜੁਰਮ ਦਾ ਰਾਹ ਨਾ ਚੁਣਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਜੁਲਮ ਦਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਅਣਮਨੁੱਖੀ, ਅਣਗੌਲਿਆ ਅਤੇ ਅਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਲਾਜ। ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੰਭੀਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸੰਕਲਪ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਵਿਜੇਂਦਰ ਜੈਨ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ (ਮੌਖਿਕ)

(1) ਮੁਨਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਗੌਤਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਐਮਪੀ ਰਾਜ (1) ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(2) ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 382, 506, 148, 149 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਥਾਣਾ ਸਦਰ, ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 27, ਮਿਤੀ 5 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2007 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 34 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਤੀ 12 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਸਦਰ, ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਧਾਰਾ 307, 324, 323, 382, 341 ਅਤੇ 506 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

(3) ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 14 ਅਪਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ 15 ਅਪਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੁਲੀਸ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। 15 ਅਪਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। 16 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2007 ਨੂੰ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਅਕ ਇਲਾਕਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਉਹੀ ਰਹੀ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸਬ ਜੇਲ, ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ 13 ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਏ ਗਏ:-

- (1) ਮੱਥੇ 'ਤੇ 15 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਸੋਜ ਦੇ ਨਾਲ ਕਟਿਊਜ਼ਨ 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 2 ਸੈ.ਮੀ.
- (2) ਖੱਬੇ ਕੰਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉੱਪਰ ਖੱਬੇ ਪੈਰੀਟਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿੱਚ ਸੋਜ ਵਾਲਾ ਸਿਰ;
- (3) ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਇੰਡੈਕਸ ਉਂਗਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪਾਸੇ 3.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 7.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਜ਼ਖਮ;
- (4) ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਅਤੇ ਸੂਚਕਾਂਕ ਉਂਗਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੈੱਬ ਸਪੇਸ ਵਿੱਚ 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਕਰੋ;

(1) (2005)9 SCC 631

- (5) 14 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ 12 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ, ਸੱਜੇ ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਡੋਰਸਲੀ 'ਤੇ 11 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਕਟਿਊਜ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਜ;
- (6) 17 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 11 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਕਟਿਊਜ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਅਮੀ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਸੋਜ;
- (7) ਛਾਤੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ 15 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 13 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਨੀਲਾ ਕਾਲਾ ਰੰਗ;
- (8) ਸੱਟ ਨੰਬਰ 7 ਤੋਂ ਉੱਪਰ 12 cm X 3 cm X 4 ਸੈ.

- (9) ਲੰਬਰ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ 1 Vi cm X 1 Vi cm;
- (10) ਸਕੈਪੁਲਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰ ਸਕੈਪੁਲਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਨੀਲਾ ਕੰਟਿਊਸ਼ਨ 34 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 254 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ;
- (11) ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੀਲਾ ਕਾਲਾ 1 Vi cm X 1 cm ਕੰਟਿਊਸ਼ਨ;
- (12) ਸੱਜੀ ਲੱਤ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ 3.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲਾਲ ਭੂਰਾ; ਅਤੇ
- (13) ਸੱਜੇ ਗੋਡੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੇਠਾਂ ਲੱਤ ਦੇ ਐਨਟਰੋ ਲੇਟਰਲ 'ਤੇ ਲਾਲ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ X 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ।

(4) ਇਹ ਮਾਮਲਾ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਟਾਈਮ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇੰਚਾਰਜ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਜਦੋਂ ਉਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਸਕ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਾਰਡਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਕੰਧ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜਿੱਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਧ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਜੇਲ ਦੇ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਟੀਕੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰੀਬ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੋ ਗਈ। ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ “ਮ੍ਰਿਤਕ” ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(5) ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:-

“ਇਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਅੰਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਬ ਜੇਲ੍ਹ ਮੋਗਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਜੇਲ 'ਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਲਈ

ਤਾਇਨਾਤ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਡਾਕਟਰ ਜਲੰਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ।

(6) ਇੰਚਾਰਜ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਨਿਆਂਇਕ ਪਾਸੇ ਲਿਆ ਗਿਆ।

(7) ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ:-

ਪਰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 93 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ 13 ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰ, ਪਿੱਠ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇ ਐਸ.ਪੀ

ਮੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੋਵਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਦੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

(8) ਉਰਫ ਗੋਲਾ ਪੁੱਤਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਸਬੰਧੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਟੈਂਡ ਝੂਠਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਨਤੀਜੇ, ਜੋ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹਨ, ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪਣ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਕਿਉਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ।

(9) ਸਾਡੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਕ੍ਰਾਈਮ, ਪੰਜਾਬ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਉਸਨੇ ਸੱਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਕੈਦੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ, 2007 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਡੀ), ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੋਗਾ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੱਠ ਵਿੱਚ ਹਥਕੜੀ ਲਗਾ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਦੀ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 5.15 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਹੈੱਡ ਵਾਰਡਨ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਵਾਰਡਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੱਕਰ ਹੌਲਦਾਰ ਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਚੱਕੀ ਤੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਹਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਡੀਡੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੈੱਡ ਵਾਰਡਨ ਮਾਇਆ ਸਿੰਘ, ਵਾਰਡਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੱਕਰ ਹੌਲਦਾਰ ਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤੇ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਕੇ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਜ ਵਰਜਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ।

(10) ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹੈੱਡ ਵਾਰਡਨ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਵਾਰਡਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੱਕਰ ਹੌਲਦਾਰ ਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੀਡੀਆਂ, ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਪਟਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਡੀ. ਬਾਕੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਜੇਲ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੀ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਡੀ) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੇਲ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨੰਬਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾ ਕੇ ਚੱਕੀ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੱਥਕੜੀ

(11) ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ (ਡੀ) ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਡੀਡੀਆਂ, ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਪਟਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ, ਡੀਡੀਆਂ ਅਤੇ ਪਟਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ

ਵਚਨਬੱਧ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇੱਕ ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਲਈ, ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

(12) ਡਾ.ਜੀ.ਡੀ. ਪਾਂਡੇ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ., ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਕਰਾਈਮ, ਪੰਜਾਬ, ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅੰਡਰ-ਟਰਾਇਲ, ਕੇਸ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 184, ਮਿਤੀ 19 ਸਤੰਬਰ, 2007 ਸੀ। ਦੀ ਧਾਰਾ 302,148, 149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਥਾਣਾ ਸਿਟੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(13) ਡਾ.ਜੀ.ਡੀ.ਪਾਂਡੇ, ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ., ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਕਰਾਈਮ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮਿਤੀ 18 ਜਨਵਰੀ, 2008 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਠ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 19 ਫਰਵਰੀ, 2008 ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਪੂਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀ. ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਏਗਾ।

(14) ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਕਿ ਸੁਣਵਾਈ ਅਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ. ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਜੋ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਬੋਝ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਰਡਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮਿਣਤੀ ਕਰਾਂਗੇ।

(15) ਸੁਬੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ (1) ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡੀ.ਕੇ. ਬਾਸੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਤ ਕੀਤਾ:-

(16) 16. ਡੀ ਕੇ ਬਾਸੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ 1997 (1) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 372: [1997 (1) ਐਸਸੀਸੀ 416] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਥਾਪਤ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਮੁਦਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- (1) 2006 (1) RCR (ਅਪਰਾਧਿਕ) 802 (SC)
- (2) 1997 (1) ਆਰਸੀਆਰ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 372

ਆਰਟੀਕਲ ਲੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਤਸੱਦਦ ਅਤੇ ਮੌਤ ਸਮੇਤ ਹਿਰਾਸਤੀ ਹਿੰਸਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਿਰਾਸਤੀ ਹਿੰਸਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਚਨਬੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਜਾਂ ਤਾਲਾਬੰਦੀ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਰਦੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਢਾਲ ਹੇਠ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ, ਪੀੜਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਵੱਸ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਸੱਦਦ ਅਤੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮ, ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸਲੂਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਧਰਮ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਰਾਜਕਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਭਿਅਕ ਕੌਮ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਕੀ ਕੋਈ ਨਾਗਰਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਲ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜ਼ੋਰਦਾਰ 'ਨਹੀਂ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪੁਲਿਸ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਥਰਡ ਡਿਗਰੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਜਾਂਚ. ਅੰਤ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸੱਚਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਥਰਡ ਡਿਗਰੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਪੁਲਿਸ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।"

(16) ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੀਜਾ ਆਈਲ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਤੰਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜੇਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੋੜੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਿਸਾਲੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(17) ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਧੀਨ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ, ਤਸੱਦਦ, ਮੌਤ, ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੈਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਓਏ ਅੰਡਰ-ਟਰਾਇਲ, ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮਿਆਦ ਛੋਟੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਜੁਰਮ ਦਾ ਰਾਹ ਨਾ ਚੁਣਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਿਗਰੀ ਤਸੱਦਦ ਅਣਮਨੁੱਖੀ, ਅਣਗੌਲਿਆ ਅਤੇ ਅਸਵਿਦਨਸ਼ੀਲ ਇਲਾਜ। ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੰਭੀਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸੰਕਲਪ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ

ਲਈ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ 10.00,000 ਰੁਪਏ। ਅਸੀਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਗਲਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰਕਮ ਵਸੂਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਰ.ਐਨ.ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਡੋਲਮਿਨ